

Naročnina
se pošilja
Gledališka stolba št. 3.
v Ljubljani.
—*—
Uredništvo in odpravnništvo
se nahaja
v Zagrebu, Frankopanske
ulice št. 3.

DELAVEC.

Naročnina.

—*—
S poštom pošiljati:
Celo leto . . . gold. 1.—
Pol leta . . . „ 50
Četrto leta . . . „ 25
Posamezne številke
6 kr.
—*—

List za interese slovenskega delavskega ljudstva. IV 78970

Izhaja vsakega 15. dne v mesecu.

16. številka.

Zagreb, dne 15. oktobra 1894.

II. leto.

—*— Sodrugi, delavci! Skrbite za razširjanje lista. —*—

Našim naročnikom in bralcem!

Zopet stojimo na pragu novega četrtletja, ko stopimo pred Vas cenjeni naročniki in bralci s prošnjo, da obnovite plačilo na „Delavca“. Vendar to ni vse, sleherni naj si prizadeva, da dobi še bralcev in naročnikov na naš list, kajti le če stori sleherni kar je v njegovi moči, potem zamogel se bode tudi „Delavec“, Vaše najboljše orožje v boju zoper zatiranje in nesramnost vsake vrste, obdržati. Huda je doba v kateri živimo; reakcija napenja se vnovič da bi nas zdrobila, vendar na Vaši volji prizadevnosti. Vaši požrtovalnosti, katera je že mnogokrat izkušena, je ležeče, da se vniči potuhjenost in sila kapitalistov in njih pomagačev v fraku, talarju in kuti. Mogotci si prizadevajo še tako trinoško vporabljevati svojo silo, zavednost pravičnosti in svobode, katera tiči pod nagrbančenem čelom delavca, ve si napraviti vedno in vedno potrebno pot, kajti:

„Kjer vzdiga pravica po koncu svojo glavo
Spreminja vsako sleparijo v prah,
In narod z zaničevanjem vidi pasti silo,
Pred kojo je vpogibal silnik, in ga bilo strah“.

In kdo bi bil v stanu tajiti, da delavec ne zastopa svojih človeških pravic, ako tirja skrajšanje delavnega časa, in posebno ko to priznava znanost, katera se je pri poslednjem higieničnem kongresu v Budimpešti izrekla in potrdila, da je osem ur truda dovolj za delavca, in da je v tem času lahko zgotoviti, kar človeštvo v svoj obstanak potrebuje. Le trpoglavnost, zavrženost, malovredna samogoltnost in vlastiteljskost zamore Vas nadalje nečloveško izrabljovati in politično tlačiti — ali ne za vedno. Na Vam delavci je ležeče, da pospešite, da napočeti čas, v katerem Vam ima zasijati zora svobode. Če vi le hočete, se zbudite, ter spoznate Vašo moč, vstaviti se morajo kolesa družbinskemu počenjanju. Da pride velika široka množica do spoznanja svoje moči in svojih pravic, pa potrebujemo tiskane besede, potrebujemo časnike, kateri so prva velesila Evrope v duševnem boju. Ne na grebenu barikad prizadeva si delavstvo priti do zmage, ne, v mirnem tekmovalnem duševnem boju doseglo bode delavstvo svoj cilj. Prapor vednosti nesti ima delavstvo po deželah vsih narodov.

V sleherno kočjo, v sleherno delavnico mora se zanesti evangelij ubozih, socijalizem, socijalno-demokratsko časnikarstvo pa mora tolažljivo, poučljivo in spodbudljivo delovati: v grozo vsih protivnikov ima delovati v to, da se privedejo razmere, v katerih ne bode nihče prisiljen radi bode prodati sebe in svojo delavno moč; da se uresniči stavek:

„Kdor ne dela, naj tudi ne je“.

Zato na noge dragi sodrugi, delavci in bralci našega lista, vstojite za Vašo najbolje orožje, za „Delavca“; kajti vstop in razširjanje za naš list je jednak vstopu za veliko stvar zavednega delavstva.

Spominjajte se besed:

„Strahopetnež, kdor zapusti krdelo,
Tudi če bi tisto šlo v smrt:

Mi se borimo zvesto, se borimo trdno,
Zavednosti naše si ne pustimo stret“.

Sleheri naj toraj stori svojo dolžnost, da bomo tudi mi v stanu našo spolniti.

List „Delavec“ stane odslej četrtletno 25 kr. posamezne številke 6 kr.

Odpravnništvo se nahaja v Zagrebu, Frankopanske ulice št. 3., kamor naj se pošlje vsaka reklamacija in vse administrativne stvari.

Denar za naročnino naj se pa pošlje v Ljubljano Gledališna stolba št. 3.

Uredništvo se nahaja v Zagrebu, Frankopanske ulice št. 3., kamor naj se blagovoljivo odposlati vsi spisi in dopisi.

Z bratskim pozdravom

Izdajateljstvo „Delavca“.

Od blizo in daleč.

Konfiscirano.

Tirjatve bolnišnic nimajo mej. Uprava „kranjskih deželnih dobrodelnih zavodov“ posluhuje se v svojih dopisih na bolniške blagajne izrazov, katere imajo poslednje najodločneje odklanjati. Blagajnice naj nam prijavijo takoj visokost bolnišćine. „Tista mora biti namreč, če se nahaja bolnik v bolnišnici, rezervirana za dotično bolnišćino in se tedaj ne sme izplačati bolniku, kar naj se s tem **jedenkrat za vselej** vsečno vsprejme na znanje. Ljubljanska okrajna bolniška blagajna in tovarniška blagajna glavne tobačne tovarne plačajo bolnišćino rado voljno mesto bolniku, to je članu, bolnišćini upravi“. V 14. številki našega lista dejali smo „da nas bode o stališču okrajne bolniške blagajne glede te zadeve bodočnost poučila“. Ne čudimo se tadaj, kajti od teh blagajnic ni druzega pričakovati. Delavci pa razvidijo iz tega, da se njih pravice pri okrajnih in tovarniških bolniških blagajnah teptajo z nogami.

Delavci! koliko časa še si mislite to pustiti dopasti??

Policaji pod policijskim nadzorstvom. Nekemu bavarskemu časniku poroča se iz Londona naslednje: Poslednji čas množé se posebno v angleški metropoli pritožbe o surovem in brezobzirnem postopanju redarjev. Da se temu pride v okom, ustanovilo se je „društvo v varstvo občinstva pred policaji“. Iz manifesta osnovateljev društva je posneti, da bode imelo društvo blagi namen, iztrebiti neotesance iz stražniške službe, to je vnetih in malenkostnih ljudi, kateri marnega prebivalca radi najmanjše malenkosti pretirajo in potem drugi dan

prisegajo, da je bil vjeti pijan in da je surovo rogovilil. Krajevni agenti so že postavljeni, v bodoče pa bode stala policija kraljice pod nadzorstvom ljudske policije.

O angleških strokovnih društvih sestavilo je britiško trgovinsko ministerstvo statistiko, pri kateri je kakor se javi, sodelovalo 599 strokovnih društev, mej katerimi se 117 nevknjiženih nahaja. 105 strokovnih društev imelo je podružnice, in sicer 7308, nekatere bile so v naselbinah in neko majhno število v inozemstvu. Skupno število članov pri 594 strokovnih društvih — 5 društev ni dalo podatkov — znašalo je 1,237.367; njih skupno premoženje iznaša 1,790.842 šterlingov;¹⁾ in njih izdatki znašajo 1,765.386 šterlingov; lastnina skupno nabranega društvenega premoženja v posestvu iznaša 1,844.149 šterlingov. 298 strokovnih društev z 745.648 člani izplačalo je svojim članom 386.973 šterlingov podpore v slučajih brezposelnosti. 308 strokovnih društev z 1,103.641 člani izplačalo je članom 467.291 šterlingov podpore v štrajkih, 193 z 585.389 člani izplačalo je 214.613 šterlingov bolnišćine. 88 strokovnih društev ponesrečenim

dalje je plačalo 74 društev z 433.004 člani 196.552 šterlingov podpore ostarelim in 317 z 894.674 člani 83.379 šterlingov pogrebšćine. Konečno dalo je 423 strokovnih z 1,105.821 člani 137.894 šterlingov za razne druge pomoči; 590 društev porabilo je 347.723 šterlingov za upravne troške in razne druge izdatke. V primeri z 1891. letom zamoglo se je le 381 strokovnih društev, kateri so poročali, oceniti. Pri tistih pomnožilo se je število članov za 32.161 ali za 3 odstotke, in njih dohodki za 296.686 šterlingov, to je nič manj kot 21.8 odstotkov. Njih izdatki znašajo 505.894 šterlingov tj. 44 odstotkov več kot pretečeno leto, karih glavni del se je za podporo brezposelnih in strajkujočih namreč 380.306 šterlingov več porabilo kot druge leta. Drugače pa imajo blagajnice zaznamovati napredek, vpoštovati ne sme tega jedino zaklad ostarelih (7000 šterling) in druge podpore (50.000 šterling.)

Konfiscirano.

Vprašanje ali je priganjač in krščanski socijalist Trtnik opravičen se dreti v tovarni nad ljudmi, kateri so bolj poštenega mišljenja kakor je ta duševna reva, se nam usiljuje. Kdo ga je postavil v to, da igra briča in se v tika v privatne zadeve oseb, katere mu ne gredo nič mar če store svoje delo. Kako pride ta revček do tega, da kriči v tovarni, da so ljudski shodi proti veri in da je vse zgubljeno, če ženske njemu podrejene ne pridejo k shodu ter se za vero potegnejo. Misli li ta potuhnjenec, da mu ne bomo prišli do živega če je za priganjača v tovarni. Misli li da je varen

¹⁾ šterling je kakih 12 gold. a. velj.

in da so mu podrejene ženske tudi tako potuhnjene kot on. Ta obrekovalec naj se varuje, da mu ne posveti sodnija. In varuje, da ne vprašamo na pristojnem mestu, kaj da je njegov posel, ter razkrijemo, kako da se postopa in ravna z ženskami v tovarni. Kako da so ženske prisiljene skupljati groše za maše in druge stvari, od katerih večših tudi za pobiralec kaj odpade i t. d. ter odpremo nevidnim očim, da spregledajo, da so njih žalostnega stanja deloma krivi taki ljudje, kateri zavzemajo v tovarni jednako briško stališče kot krščanski socijalist Trtnik.

Dolžnosti in pravice delavskega ljudstva.

Mi delavci imamo velike dolžnosti, pa malo pravic. Poklicani smo, da vzdržujemo celo človeško družbo z našimi žuljavimi rokami, ali zato nimamo nič drugega, ko da nas tisti, ki jih mi živimo, stiskajo in z nami zapovedujejo, kakor jim je ljubo. Delavci so si pa bili do sedaj tudi sami krivi, ker se niso sami zadosti za svoje pravice potegnili in so pustili drugim, da so za nje po svoje skrbeli.

Mi socijalisti naglaševali smo vedno, da je naš cilj, probuditi delavstvo, da se bo zavedalo svojih pravic in da si jih bo tudi znalo pridobiti.

Delavsko ljudstvo, dejali smo, redi vse stave in vzdržuje vse kar obstoji. Ali ni tako? — Delavec, kadar izdeluje stvari, katere so potrebne za vzdrževanje ljudi, porabi za občno korist svoje edino blago ki ga ima, namreč svojo delavno moč. A ne samo to, v tem ko delavec izkorišča svojo delavno moč, plača tudi za svojega delodajalca posredni davek. Nadalje potroši delavec svoj zaslužek pri delu, katerega dela za stvari, od katerih vleče država neposredni davek.

Vzemimo dokaz n. pr. kruh, skroz koliko rok gre ta prej ko je za vžitek! Najprvo plača oni ki obdela zemljo, in poseje pšenico, davek: posredni za zemljo na katerej izraste pšenica in neposredni za stvari in živež, katerega pri obdelovanju zemlje potrebuje. Za njim pride mlinar in pri tem je zopet naravno, da mora plačati davek posrednji in neposredni, tretji je trgovec z moko, kateri mora istotako davek plačati, četrti je pek in peti je prodajalec izgotovljenega kruha. In tako mora tisti, ki je kruh kupil plačati davek vseh tistih, ki so delali preden je bil kruh gotov. In kdo je pri tem največ delal? Delavec. Ta je obdeloval zemljo, spravil žito v mlin, testo umesil i t. d. A navzlic temu pravijo, da je nezrel, da bi sodeloval na političnem polju.

Mi pravimo da to ni res, da bi delavec ne bil zrel sodelovati pri zakonodaji in zahtevamo, da se da delavec, ki je najvrednejši član človeške družbe, pravica do besede pri sklepanju postav. Kajti nič ni bolj krivičnega kakor je to, da imajo samo tisti pravice, kateri nosijo davek v davkarijo, tisti pa ne kateri ta denar tudi zaslužijo.

To je sicer jasno, vendar se pa javno neče priznati, zato ne, ker se tisti, kateri imajo v rokah postavodajo, boje za svojo oblast. Ti vedo, da bi delavci delali postavbe v svojo korist, a boje se da bi bila ta korist proti njihovej.

Stvar je umljiva: Mi delavci zahtevamo pravice, kojih nimamo, a oni kateri bi nam jih lahko dali, nam jih dati nečejo. Mi vemo da nam pripadajo in da bi bilo za nas dobro če bi jih dosegli, a oni tudi vedo da bi nam jih tudi dati morali. Vpraša se le, na kak način.

Odgovor je jednostaven: S tem, da podučimo delavstvo, da bo vedelo tirjati svoje pravice, da bo spoznalo da mu naravno pripadajo.

In to hočemo doseči s tem, da širimo naša načela povsod med one, kateri jih še ne poznajo. Tiste ki jih ne poznajo, moramo na nje opozoriti in tiste kateri za nje ne marajo, boljše podučiti. Naloga je sicer težka, dolgotrajna, polna britkih časov, ali vseh nam je gotov. Oni ki imajo moč, nečejo nam dati politične ravnopravnosti, in sicer zato, ker vidijo kakovi smo: ko bodo videli, da

se ne damo posiliti in da vemo kaj smo in kaj zahtevamo, vkrenili bodo drugače, in kar pravijo zdaj da je nemogoče, da je utopija postalo, bo mogoče: ali v to nam boje spojiti vse sile.

Neštevilokrat naglašali smo že, kakih pravic da še nimamo. Tukaj nečemo vsega ponavljati, le omeniti hočemo še preden sklenemo: Vsakdo ki je predstojee prečital, naj vse svoje duševne moči obrne v to, da podučuje svoje sotrpine in jih tako vedno več v naše kolo privede, da si tako skupno brat poleg brata priborimo boljšo prihodnost. V kateri bo vsakdo imel zadosti dela in kruha, v katerej ne bo solz in toliko skelečega uboživa.

Zatoraj naprej, in vedno zopet naprej!

D.

Da „značajni“ so!

Kdo? Vprašalo se boje! Krščanski socijalisti! ta goveji prirepke še bolj značajnih „Slovenčevih“ mojstrov. Odkar so protekeje in še bolj evenka željni priganjači našli zaslono pri Slovenčevi gospodi, vzrase! jim je silno greben. S pomočjo duhovščine, tej „zaščitnici delavstva“, osnovali so društvo, katero ima nalogo izbiti delavcem še v njim se nahajajočo pošteno zavest, ter ga tako podjarmiti, da jim bodo služili v njih črne sebične namene. V koliko da se je „Slovenčevi gospodi“ in od tiste podpiranim najetecem posrečilo doseči zaželjeni namen: „otežiti ozirima uničiti gibanje zavednega neodvisnega in nepodkupljivega delavstva“, razvidel bode sleherni sam, ko čita dogodke, katere navajamo danes v našem listu. Zvesti geslu: „Obrekuj zdatno, nekaj bo že obviselo“, podtikajo ti osrečevalci zavednemu delavstvu vsakovrstne stvari, samo nič dobrega. Govori se, da imajo društva zavednega delavstva načela, kakoršna zamore imeti le slepar najmodernejšega krščanstva. Kajti kaj tacega kakor e trobi med svet, in dopoveduje po tovarni, da ima socijalizem namen, razbiti vse pahljen stroke, jemati tiste materam pri rojstvu in jih starišem odtujiti, uvesti triletni zakon, po katerem ima slediti brezpogojna

Konfiscirano.

Ali ne le z obrekovanjem, tudi s evenkom, poskušajo se delavci odtujiti svojim lastnim interesom. V Ljubljani je dovolj znano, na kakov način da si goji klerikalna gospoda svoje pristaše. Kdo ne pozna tistih, katere je zvalilo par goldinarjev v njihov tabor! Tudi pri novonabranih se dogaja nekaj tacega. Tako kriče že vrabci po ljubljanskih strehah, da bodo „delavski prijatelji“ pomagali, da postane priganjač Gostinčar samostojen in mu odprli prodajalnico s suho robo. Mi želimo slehernemu dobro, tudi nimamo navade, da bi se vtikali v zadeve, katere so nam deveta briga, ali tu, ko imamo pred saboj človeka kateri je nesramen dovolj, podtikati družim lastnosti, s katerimi je sam najbolje obdarjen, primorani smo bili narediti izjemo. Ali tudi pri družem farškem orodju te vrste ne smemo iskati izjeme. Kajti govornice mej delavstvom, nastale vsled oblastnega obnašanja in bahškega postopanja krščanskih socijalistov, privedejo marsikaj na dan, kar bi se drugače zamolčalo, ali v sveti jezi izblebeta ta in oni stvari, katere nam pričajo, da je evenk in brezplačna gostija glavna podlaga in pogoj tako imenovanemu „naraščaju“ krščanskega socijalizma v Ljubljani. Gostije, prirejane v Kamniku, kakor tudi izrazi nekaterih krščanskih socijalistov na „gmajni“ in v Trnovem, da so zato proti zavednemu delavstvu, „kjer imajo farji evenk in so tudi radodarni“, odprli so marsikomu oči, da vidi, kako podel in gnjili namen da imajo ti slepitelji ljudstva.

Ne pade nam v glavo, sovražiti sotrpine naše v taborju klerikalcev, ali obžalovati moramo, da se puste vporabljeti proti svojim lastnim interesom s tem, da so proti shodom, sklicanih od delavcev v razjasnjenje delavstva. Obžalovati da ne vidijo

da so tisti ljudje katerim so dali svoje zaupanje. dostokrat le plačano orodje farških mračnjakov, najeti v namen, da služijo ne interesom delavstva, temveč interesom zatiralcem delavstva. Obžalujemo nadalje da ne uvidijo, da se z rušenjem shodov, s tem da se brani izraziti slehernemu svoje mnenje, koristi le nasprotnikom delavstva, kateri se smejaajo v pest, da so delavci še tako nespametni, da zasmehujejo samega sebe. S postopanjem, kakoršnega so bili krščanski socijalisti dne 30. septembra pri po ljubljanskemu političnemu društvu „Bodočnost“ prirejenemu ljudskemu shodu v Kamniku, da so, ko jim je otvoritelj shoda rekel, da so se obnašali pri zadnjem shodu prav nasilstveno zato, kjer so hoteli dajati svojim pristašem, kateri so bili pozneje oglašeni, prej besedo, kakor socijalnim demokratom, začeli rjoveti in tuliti kakor divjaki, se ne dokaže ničesar, temveč nasprotno: kaže nam le, da se boje krščanski socijalisti in toliko bolj njih vodje kritikanja njihovih „krščanskih“ načel.

Tudi s tem postopanjem kakoršnega so zavzeli v nedeljo dne 7. oktobra pri ljudskemu shodu v Ljubljani, pokazali so, kako malo da jim je ležeče na predbitvi pravice splošnemu delavstvu. Ako hočete koristiti delavstvu, tedaj naučite ljudi, katere imate v tovarni kot priganjači pod seboj, dostojnega obnašaju pri shodih, ne pa samo da je glasovati v shodih z obema rokama da je več viditi, in kričati in tuliti na komando. S tem da se hujska ljudi da vporablajo pesti kot feltna argumente, stem da se da povod nasprotniku trpinu tudi rabiti pest, še ni dokazana opravičenost zasmehovanja teženj delavstva po delavstvu. Nam socijalnim demokratom ne morete škodovati s takim surovim postopanjem. Nam koristi vse, ako ste mirni in nam pustite besedo, proti Vam nevarnost, da se vam izneverijo vaši pristaši, če ste surovi godi se vam ravno tako, dokaz temu je posledni čas obilni pristop nepristrankih in ne od „arov“ odvisnih delavcev k našem društvu tu in v Kamniku. S tem da ste tako abotni, da si domišljujete izpodkopati tla socijalni demokraciji, pokažete le, da ne poznate naravnega razvoja človeštva, iz katerega izvirajo tudi pogoji za naraščaj po Vaših sleparjih nazivljene „strupene kuge“, socijalizma.

Tako postopanje obudilo bode pri zavedenih delavcih mnenje, katero se je rodilo v Zagorju v nedeljo pri ljudskemu shodu, da je najbolje da se tako farško orodje, kot je Gostinčar i dr., spokajo, da pobero kopita.

Socijalno politični pregled.

„Ven z občno jednako in direktno volilno pravico! Proč s zastopstvom interesov!“ Dne 25. pret. m. bilo je po vseh mestih na tisoče in tisoče rudečih listkov s gornjo vsebino na hiše in ogle prilepeno. Pri tem tudi ni manjkalo žrtev. Na Dunaju bilo je 76 sodrugov zasačenih in obsojenih. V Gradci prijela je policija četiri, v Mariboru šest in v Celji četiri. Posebno se je izkazala mariborska policija, katera je naše sodruge tri cele dni držala v preiskovalnem zaporu, predenj jih je izpustila.

V nedeljo 30. sept. t. l. bila je na Dunaju velika demonstracija za splošno jednako in direktno volilno pravico. Posebno živahni pojavi bili so pred parlamentom, kjer so demonstrantje klicali „Ven z občno volilno pravico.“ Demonstracija, katere se je vdeležilo okolo deset tisočev delavcev, izvršila se je popolnoma mirno, samo pred univerzo prišlo je mej policijo in demonstranti do prepira, kar pa ni imelo resnih posledic.

Dne 16. oktobra sestati se ima poslaniška zbornica, o volilni reformi se ne čuje nič. Časopisje koalicijske vlade javlja za sedaj z glasnim ropotom reformo zavorovanja zoper bolezen. Bolezen zavarovalni zakon je v dobi petih let, odkar obstoji, mnogokrat dokazal svojo pomanjkljivost tako, da je njega temeljita revizija sedaj neobhodno potrebna. Ali iz „uradnih poročil“ je razvidno, da namerava vlada le nezdatno krparijo, da ne misli odpraviti velikanskih napak, na katerih ta zakon

boleha. Sklicati se namerava enketa in potem — pričelo se bode z „reformo.“ Koalicijsko ministerstvo je mnenja, da bode zamoglo to kar tirja delavstvo, več let ignorirati in to tembolj, kjer manjka sedaj še vedno delavstvu svojega parlamentarnega zastopa, da bi zamoglo svoje tirjatve krepko poudarjati. In v tem se Windischgrätz-ovi tovariši ne motijo. Dokler ne sede v državnem zboru zastopniki zavednega delavstva, tedaj ni govora o uspešni zakonodaji gledé delavskega varstva i delavskem zavarovanji. Znamenito pa je vendar le, da odgovarja vlada na razne protestovalne shode delavstva radi nameravane odtegnitve bolnišćine z enketo. Hudo mora tedaj biti s stavbo naše „blažene zakonodaje?“

Dopis.

V 217. številki „Slovenskega naroda“ z dne 22. septembra t. l. našel sim „Poslano“, katerega so kakor je čitati, poslali Jakob Zalaznikovi pomočniki, kojega namen je bil ovreči trditve, katere so se objavile v članku „Položaj pekovskih delavcev“ v zadnji številki našega lista. Trdi se, da je pri gosp. Zalazniku „v zadevi nedeljskega počitka tako dobro in pravično vrejeno kakor nikjer drugje: vsaka tudi najmanjša pritožba bila bi tukaj neumestna in neopravičena“. Nadalje da ni res da se tam po 18 do 20 ur na dan dela in to dan na dan. Govori se v „Poslanem“ o nezmisljenih nazorih in praznem trebuhu in še bolj prazni glavi spisatelja članka, psevdopisaču ali njegovem vestnem spródu, Resnici na ljubav mi je danes le opozoriti na to: da je pisan članek v „Delavcu“ popolnoma resničen, ter pisan ne po piscu z praznim trebuhom in glavo, psevdopisaču ali kakem vestnem spródu, temveč po delavcu, kateri je imel čast uživati dobrote gospoda Zalaznika kot njegov pomočnik, kateri je vsled lastne skušnje označil, kar je krivično in nezakonito. Pridejati mi je le še, da morajo pri gosp. Zalazniku utrujeni delavci počivati, zato da je dobroti popolna, po dva v jedni postelji! Objaviti mi je tudi nadalje da tisto „Poslano“ še celo od treh podpisanih niti podpisano ni bilo, kjer jih je Ivan Benčič v Zalaznikovi sobi brez vednosti delavcev podpisal. Iz toga je razvidno, na kakov način da je skovano omenjeno „Poslano“ kakor tudi, kako da je pri temu mojstru vse dobro in pravično vrejeno, dokazano pa tudi, v kakem položaju da se pri tem gospodu delavec nahaja: on ima „držati gobec“, podpišejo ga že drugi brez njegovega privoljenja. Stem osvetljeno je „Poslano“ dovolj, tako da ni potreba komentara.

Jakob Škerbic.

V pekovskem obrtu prezira se kakor smo vže zadnjič omenjali, postavna določba o trajanju nedeljskega počitka, v kateri je rečeno, da ima tisti trajati od 10. ure dopoldne do 10. ure po noči. Kjer je viditi, da je to majstrom deveta briga, opozorimo danes obrtno gospodsko, oziroma obrtnega nadzornika na ta nedostatek s prošnjo, da naj obrne svojo pozornost o tej zadevi na naslednje pekarije: Jakob Zalaznik, Stari trg; Jožef Podržaj, Stari trg; Jernej Janša, na Bregu; Ivan Schrey, v Gradišču; Marija Potočnik, Sv. Petra cesta; Friderik Pauer, Sv. Petra cesta; Jakop Velkavrh, Kolodvorske ulice; Ivan Kos, Pred škotijo; Ivan Förderle, Lingarjeve ulice; Egidij Bončar, Sv. Petra cesta; Gregor Zamejic, Gradišče.

Zbornovalno poročilo.

Kamnik. Politično društvo „Bodočnost“ iz Ljubljane priredilo je tu dne 16. septembra t. l. ljudski shod, pri katerem se je „krščanska ljubezen“ ljubljanskih krščanskih socijalistov v najsijajnejšem svitu pokazala. Prišlo jih je iz Ljubljane kakih 20, ter bili, kakor se nam poroča iz zanesljivega vira, po gospodih v talarjih najeti v to, da bi ugovarjali delavski stvari. Ugovarjali so lahko, kajti delavski prijatelji v talarju preskrbeli so jih z jedjo, pijačo in evenkom, poslednjega moralo je biti vsaj pri

posameznih bolj malo, kajti v Ljubljani imela sta mož in žena prepir, kjer je najeti mož trdil, da je dobil samo en goldinar plačila. Toliko v pojasnilo, da boše sleherni vedel, kaj da je povod tolikem divjanju krščanskih socijalistov in v videl da ni prišlo v poštev tu politično nasprotstvo, temveč stvari, katere so si ti „uzorci“ krščanstva morali s kričanjem prislužiti.

Sodrug Grablovic odperl je društveni shod, ter opomnil da bode predsedoval shodu on kot načelnik društva. Temu ugovarjal je priganjač iz ljubljanske predilnice, Gostinčar, sodrug Grablovic je izjavil, da so bili socijalni demokratje vedno pripravljene uklanjati se opravičenim željam, in da so tudi pri tem shodu tolerantni dovolj, da se ne protive izvolitvi predsedništva iz srede navzočih.

Predsedništvo dobili so, kjer se je množica, katera je bila prvokrat pri shodu, glasovanja izdržala, farški najetei v roke; kar so tudi kaj posebno zase izkoriščali. Ko se je sodr. Grablovic oglašil k besedi, dati je hotel priganjač Gostinčar kot predsednik besedo kaplanu Kalanu. Vsled energičnega vgovora dobil je Grablovic besedo, katerega so pa najetei neprestano zavstavljali, tako da je moral pozvati predsednika, da naj naredi mir in tako stori svojo dolžnost. Ali taisti ni hotel o tem ničesar vedeti, ter pretil govorniku, da mu bode odvzel besedo ako ga ne pusti v miru. Sodrug govoril je kake pol ure o položaju delavskega ljudstva in njegovih tirjatvah, ko mu je odvzel predsednik radi tega, kjer ga je govornik vnovič pozval storiti svojo dolžnost, besedo.

Sedaj so prišli socijalistožerci na vrsto, pred drugim kaplan Kalan. Posluževal se je, kakor je pokončevalcev socijalistov navada, najpriprostejših podtikanj proti socijalni demokraciji. Držati je moralo: zrušitev zakona, družine, vere in jednake neumnosti.

Konečno prišel je kaplan na „Delavca“, v katerem je bil on in njegov bratec v Kristu raztrgan. Čital je le posamezne stavke. Ko se mu je klicalo, da naj le celi članek bere, da bodo vsaj navzoči vedeli o čem da gre, dejal je, da bi potreboval v to preveč časa(!).

Za njim prišel je priganjač Gostinčar na oder, kateremu je bilo pridržano, Marks-a ovreči. Rekel je, da je zidar Marks v svoji knjigi „Kapital“ na ilovici, „zato kjer ni na verski podlagi“. Ko so mu sodrugji ugovarjali, ter pripomnili, da ni on Marks-a nikdar čital, ter da ve o njegovih knjigah le, kolikor je čul od družih, kjer drugače bi ne mogel govoriti takih neumnosti, dovolil si je še spomnjo, da je bil on tudi že socijalni demokrat(!).

Za njemu prišel je neki podjetnik kamniškega mostu, kateri je tudi po listu padel; rekel je, da si ne pusti reči, da dobi pri njem delavec samo 5 krajerjev plačila, pa pozneje pritrtil je sam, da je dotični delavec res samo 5 krajerjev izplačnega dobil, ostalih 30 kr. pa on (podjetnik) neki ženski za žganje izročil.

Za njim dobil je sodrug Brozovič besedo. Pečal se je poredoma z izvajanjem predgovornikov, označil, ožigosal in ocenil krščansko socijalno neumnost, ter dokazal kaplanu in drugim, da se poslužujejo vere kot krinke v to, da nezavednega delavca spravijo na limance in vodijo po krivih potih zoper njegove lastne interese. Govor njegov bil je z burnim odobravanjem vsprejet.

Sedaj imel bi priti sodrug Grablovic k besedi, predsednik dal je besedo krščankem agitatorju in socijalističnem pobijalcu semeniškem profesorju dr. Kreku. Kjer so se navzoči proti takemu postopanju zoperstavili, dobil je po dolgem pričkanji Grablovic besedo. Govornik obrnil se je takoj proti nasilstvu krščanskih socijalistev ter jih oprášal, če jim to ljubezen do bližnjega predpisuje, da bi radi imeli za njih pristaše predpravice? — Govoril je potem v živih besedah o današnjem zakonu, ko morata oče in mati v tovarni ali kje drugod tlačniti in otroci prepuščeni samemu sebi brez vzgoje, fizično in moralno propadati. Pojasnil

izrabljevanje po današnjem načinu izdelovanja. navedel negotovost obstanka v konkurenčnem boju s stroji in tehničnimi napravami. Po današnjem gospodarskem sistemu je vsaka nova iznajdba, vsak tehnični napredek vsled zasebne posesti izdelovalnih sredstev v prokletstvo in ne v blagor človeštvu. To hoče socijalna-demokracija odstraniti in prizadeva si, da se uvedejo razmere, v katerih ne bo trpel nihče pomanjkanja in béde.

Število kričačev bilo je vedno manjši, govorniku odobravalo se je čedalje bolj. Farji bili so kar zeleni od jeze, njih orodje pa je kričalo, da govori sodrug vže dve uri; govornik se pa ni dal motiti. Na to so pa krščanski socijalisti vprizorili velikanski krup, vseled katerega je potem vladni zastopnik razpustil shod.

V Dolenji vasi pri Zagorju vršil se je v nedeljo dne 7. oktobra t. l. ljudski shod, katerega se je vdeležilo do dva tisoč zborovaleev. K dnevnem redu: „Kaj je z vašo volilno pravico“ govorila sta sodr. Brozovič in Grablovic iz Ljubljane, pod splošnem dobravanjem vsprejeta bila je naslednja

Resolucija:

Glede na bližnji sestanek državnega zbora opominja organizovano delavstvo vlado in zbornico na to, da rešitev vprašanja volilne reforme med celim letom ni prišla za korak dalje. Danes ustavno obstoječe stanje politične brezpravnosti velike večine ljudstva, kojega tista občuti kot grozno krivico, spoznano je od skupnih zastopnikov gospodujočih stanov samih in parlamenta, vlade in krone nadalje za neobdržljivo. Toda svečane izjave in zatrjevanja, za katere so ministri in vodje strank zastavili svojo politično čast, pokazale so se kot besede brez pomena, dane jedino in samo stem namenom, da se nepotrpežjva množica vodi za nos, vtrudi in prevari.

Ministerstvo Taaffe-a, kateremu je dolgotrajni boj vsilil toliko razsodnosti, da je spoznalo, da je rezka, če tudi nepokolna volilna reforma postala neobhodno potrebna, bilo je odstranjeno po koaliciji, katere nesramno pripoznani namen je: ohranitev privilegij male imovite peščice in brezobzirni boj proti dobremu pravu izrabljene večine ljudstva. Gospodujoči vidijo kaj dobro v njih političnih predpravica h navor njih politične in gospodarske moči, in ravno zato kjer pripisnjejo delavskemu stanu zmožnost, posluževati se volilnega prava v korist lastnih tirjatov, oklepajo se privilegij, katere so sami spoznali in označili krivičnim. Razumni volilni reformi pa stoji nasproti razun tesnega egoizma stanov, kateri se boje za svojo posest, tudi malenkostni egoizem oseb, katere se tresejo za svoje mandate. Iz tega izvira prešerna igra, katero spremeni politična nezmožnost v taktiko gospodujočih.

Energija avstrijskih delavcev pa ni posavila samo voline reforme na dnevni red, temveč jo napravila kot ključ in odločilno vprašanje avstrijske politike. Ali nasproti tej dokazani moči in zavesti cilja zavednih elementov neimote množice drznejo se v ravno tako abotno kot zaničljivo spekulacijo. Spekulira se na staro avstrijsko slabotnost, katere se je pa delavstvo otreslo, na bojazljivost, katere pa tisti kateri nič nima in nima nič za zgubiti, ne pozna, na v Avstriji staro navado in pomanjkljivost vztrajnosti, katere premagati pa je delavstvo poučila ravno stroga šola stanovskih borb in težko pridobljena samovzgoja delavstva. Ali ta spekulacija je napačna. Nikdar več, odkar je uvidelo delavstvo, kako da se je v poslednji parlamentarni sesijih o krvavih dogodkih v Falknovu in Ostrovici in skromnih in opravičenih tirjatvah rudarjev obravnavalo, nigdar bolj kot sedaj spoznava delavstvo ne le opravičenost temveč tudi potrebe volilne pravice in parlamentarnega zastopništva. Glede na gotovost, da sta se pokazala vlada in parlament ne le v vprašanji volilne reforme, temveč ravno tako tudi v vsih družih področjih zakonodaje nezmožnim je tedaj jasno, da je nadaljni obstanek sedanje ustave, katera sloni na brezpravnosti množic, nomogoč. Iz tega močvirja, katero

uduši vse javno življenje v Avstriji, ni drugega pota, kot k pametni in pravični ustavi, k splošni, jednaki in direktni volilni pravici.

V jasnem spoznavanju neomejenega egoizma gospodujočih strank postati mora organizovano delavstvo nositelj političnega napredka, in bo v kljub vseh zaprek, v kljub pretenju z surovo silo, borilo se neomahljivo in neutrujeno dalje. Svojo pot zaznamovalo si je samo v sklepih dunajskega strankarskega shoda avstrijske socijalne demokracije, vedelo bo zaprečiti, da se znova državno-zborske volitve ne bodo vršile po starem zavrženim sistemu. Današnji shod izjavi, da se delavstvo ne pusti preplašiti ne s strahovanjem, ne motiti s praznimi obljubami, in da se v borbi za pravično stvar ne bode bala nikakih žrtev.

V Dolu pri Hrastniku se je vršil v nedeljo 7. oktobra popoldne na vrtu g. Holeška ljudski shod. Na dnevnem redu je bila volilna pravica. Navzočih je bilo 300 oseb, v predsedništvo so bili voljeni sodrug Zadnik in Železnik, katera sta tudi kot govornika nastopila. Razlaganje o potrebi volilne reforme se je živahno odobravalo in nastalo je mej zborovalci veliko navdušenje za to kot jedne najvažnejših političnih pravic, in da ljudstvo komaj pričakuje, da isto zadobi.

Dokaz je tudi ta shod, da delavsko ljudstvo ne bode več mirovalo, da se izvede revizija ustave v smislu občne jednake volilne pravice. Sprejela se je tudi jednoglasno resolucija v tem smislu.

Shod se je zaključil po dveurnem trajanju ob pol 6 uri zvečer. L—č.

LISTEK. OSRAMOČENA.

(Dalje.)

Žena pa je molčala ter samo trudno z glavo majala.

Karl je v resnici mislil, da delavski stvari koristi, če gre v gostilno in tam s svojimi novimi prijatelji o politiki modruje. Obstanek socijalne demokracije mu je bil nepoznat: ni poznal nje namenov, pa tudi če oi jih bil poznal, bi jih ne bil v stanu popolnoma zapopasti, kajti k temu je bil njegov um premalo izurjen, njegova omika preveč zanemarjena, uboštvo pa mu je bilo že preveč ispodjedlo moči in svežosti njegovega duha. Le nečesa se je popolnoma zavedal, namreč, da gre njemu prav slabo, nekaterim drugim ljudem pa dobro in da je taj položaj nepravilčen. Vsled tega spoznanja bil je prepričan, da se mora to predrugačiti — kako bi se moglo to zgoditi, ni premišljeval ali to ga ni vznemirjalo, saj je velika po celem svetu razširjena stranka, katere voditelji bodo že našli pota in sredstva, da spremene ta položaj. Če se on tej stranki pridruži, tedaj je svoji dolžnosti kot mož že zadostil. Tako je, kakor marsikateri vili delavec, na zunanosti obvisel, mesto da bi bil stvari prodril na konec.

Prišle su pa tudi druge stvari. Doma je bilo povsod uboštvo, katerem z lastno močjo ni bilo

uhti. Kaj mu je koristilo, če je delal od ranega jutra do pozne noči? Nič, prav nič! Da ne pride naprej, je že do dobra skušal, če bi imel tudi dela zadosti! Pa prišli so časi, ko je bilo malo dela in vsakokrat padel je dalje v prepad. Če ni torej več nobene pomoči, zakaj bi se še dalje trudil — ali ni bolje roke navskriž položiti in mirno čakati rešitve od zgoraj — od stranke? Rokodelstvo gre ipak k koncu. Bila je filozofija (modrovanje) obupa, ki se ga je polastila.

Pa so se mu njegovi smilili — blede, bolelni otroci, medleča žena z objokanimi očmi in tihim očitanjem na ustnih — tedaj se je jel kesati — tedaj si je pogumno obetal, da se bo poboljšal — pa v sledečih minutah zdelu se mu je vse brezuspešno in potr se je skupaj združil.

Otroci lezli so plaho mimo njega — žena ni pregovorila besedico z njim, mrzle, gole stene hotele so ga potlačiti k tlom — tedaj vzbudila se mu je zopet nepremagljiva želja, uiti bedi vsaj za malo časa in vzel je sukno in kapo ter šel, prepuščaje svoje lastni usodi.

V gostilni našel je gorko sobo, tu je videl vedre obraze, tu je bilo upijanljivih pijač, pri katerih je uboštvo pozabil vsaj za trenutek. In skušal je pozabiti. Tako je padel od stopinje do stopinje, kakor pada sploh vsakdo, ki ni izgubil le gospodarstveno temveč tudi moralno (duševno) oporo. Slednjič ogibali so se ga i njegovi lastni somišljeniki, saj je bil — pijanec!

Tako je minula pomlad — tako poletje — tako jesen. Dela imel je vedno manj, ker je dedal slabo in neredno, pa še tisti groši, ki jih je Karl zaslužil, šli so v krčmo. Bolehna žena delala je z vso močjo, tudi otroci morali so pomagati, kolikor se je dalo, pa vse zastonj, šlo je navzdol, vedno navzdol!

In zopet je prišla zima z vso svojo grozo. Nobene pomoči, Karlov oče je bil že davno mrtev, prišel je na kant in usmiljen mrtvoud naredil je brzi konec njegovemu življenju. Žena pa tudi ni imela sorodnikov v bližini in oddaljeni morali so se sami boriti z uboštvo. Po stenah bil je srez, kajti v peči ni bilo ognja in krušnjak (shramba za krub) bil je prazen, ko cerkev v nedeljo po večernicah.

Žena si puli v otrple prste in gleda v strop. Kaj početi? To bitko vprašanje se jej je vedno mej druge misli usiljevalo. Naj je premišljevala kolikor je hotela, pomoči ni mogla najti. Bi-li naj molila? Grenko se je nasmjejala pri tej misli. Kolikokrat je v sličnih slučajih to sredstvo že iskusi, a jej še nikoli ni pomagalo. Ali naj gre beračiti? Žena se stresne, ko da bi jo bil strupeni gad pičil? Ne, nikoli! zakričalo je v njej.

„Čast zgubljena, vse zgubljeno!“ mrmrala je pred-se. Pa misel, da bi bilo le za poskustiti, prihajala jej je vedno zopet na pamet in se je ni mogla otresti. Ali je res kaj tako slabega, če gre uboga, bolna, od Boga in celega sveta zapuščena ženska za-se in za svojo stradajoče otroke prosit za košček kruha? S časoma se je privadila na to misel, da si jo je skrivno grozo napolnjevala.

Pa, ali se mora baš beračiti? Saj se dobi podpora za ubošče. Ker je v taki stiski, se jej menda nebo v zlo štelo, če gre podpore prosit. Kaj ni toliko dobrodelnih društev, katera od preobilice bogatašev podele tudi ubogim kako mrvico. Tnkaj bi bila pomoč? V istini, jedenkrat hoče poskusiti srečo pri teh društvih — saj na tak način se ne gre beračit. (Dalje prihodnjič.)

V podporo listu:

Rudeča straža 5 gold. 17 kr. — Neimenovani 5 gold. — Ponočni sokol 60 kr. — Ta rudeči pri „materi požarne brambe“ 1 gold. 4 kr.

Oznanila.

Ljubljana. Splošno delavsko, napredno-izobraževalno, prava-varstveno in podporno društvo za Kranjsko. Društveni prostori so: Križevniški trg št. 2. I. nadstr. — Vsak ponedeljek in vsako soboto knjižnica, v ponedeljek diskuzija, ob torkih ples. Vpisovanje novo vstopivših članov vsak večer od 8 ure naprej. Kuponi za potovalno podporo se dobé pri sodrugu Juri Brozoviču-u pri gosp. Fran Žlezničarju, krojaškemu mojstru v Šelenburgovih ulicah. — Vplačevalnica za: Zagorje, pri sodr. Henrik Ribiču v Dolenji vasi, za: Kamnik pri sodr. Ivan Stele-tu, usnjarskemu pomočniku.

Ljubljana. Politično društvo „Bodočnost“ za Kranjsko se nahaja: v gostilni „pri številki 14“ Križevniški trg št. 2.

Ljubljana. Podružnica strokovnega društva prometnih služabnikov avstrijskih se nahaja: Sv. Petra cesta šte. 74.

Celje. Podružnica občnega delavskega, napredno-izobraževalnega, prava-varstvenega in podpornega društva za Štajersko. Podružnica se nahaja v gostilni „Fri jelenu“, Grazergasse. Vpisnica 20 kr., mesečni donesek 25 kr., potovalna podpora 25 kr. Potovalna podpora se dobiva pri sodrugu Dominiku Amortu, čevljarju v Rathhausgasse št. 4. — Vplačuje se v Celju v društveni sobi in pri sodrugu Ivanu Cvikelnu, krojaču v Žaleci št. 26.

Trst. Občno delavsko, izobraževalno, prava-varstveno in podporno društvo za Primorsko. Društvo se nahaja: Via Donota št. 1. II. nadstr.

Gradec. Splošno delavsko, napredno izobraževalno, prava-varstveno in podporno društvo za Štajersko. Društvo se nahaja Sigmundstadt št. 1, I. nadstr. Kuponi za potovalno podporo se dobé v društvenih prostorih dopoldne od 9.—11. ure, popoldne od 4.—6. ure. Vpisovanje novo vstopivših udov vskak večer od 8. ure naprej.

Sodrugom naročnikom

naznanjamo, da bode naš list „DELAVEC“ vključljivo današnje številke nadalje v Zagrebu tiskan. Vzrok temu je, ker nijedna ljubljanska tiskarna — gotovo vsled dogovora — lista prevzeti ni hotela. Uredništvo in upravnništvo nahaja se tedaj v Zagrebu, Frankopanska ulica br. 3.

VABILO

MESEČNEMU ZBORU

sploš. delavsko-napredno izobraževalnega, prava-varstvenega in podpornega društva v Ljubljani

kateri bode

v ponedeljek dne 5. novembra t. l. ob 8. uri zvečer
v društvenih prostorih Križevniški trg šte. 2., I. nadstropje.

Dnevni red:

1. Poročilo odsekov. 2. Vsprejem udov. 3. Volitev revizorjev. 4. Predavanja. 5. Predlogi.

K obilni udeležbi vabi

odbor.

Najbolja in najceneja prodajalnica

Perilo za delavce

dobiti je najceneje in najbolje pri

F. Ks. HABIANIČU

Ljubljana, Stari trg šte. 28.

Dobivajo se tudi

bele srajce, ovratniki, manšete in kravate naj-novejše kakovosti; ceno blago za obleko za gospode, meter od gold. l.— navzgor.

Zaloga vsakovrstnega manufakturnega blaga za p. n. delavce

— po zelo nizki ceni. —

K prav obilnemu posetu vabi z odličnim spoštovanjem

F. Ks. Habianič.